

# NOTOS 22

NOTOS ÖYKÜ İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ • 2010/03 • HAZİRAN-TEMMUZ 2010 • 9TL

Cem Akay  
John Updike  
Faruk Duman  
Dipti R. Pattanaik  
Ufuk Karakurt  
Deniz Korkut  
Hande Ögüt  
Deniz Gündoğan  
Paul Levine  
Dorothy Richardson  
Özcan Karabulut  
A. Adnan Azar  
Fahrettin Demir  
Rıza Kıraç  
Ethem Baran  
Kemal Gündüzalp  
Onur Caymaz  
Yalçın Tosun  
Türker Ayyıldız  
Enis Batur  
Tuncay Birken  
Burcu Alkan  
Hale Şirin

## J.D. SALINGER

### Gizleri suskusunda bir yazar

**Ömer Madra**  
"Tabiat Ana'nın  
haklarına saygı."

**Ali Teoman**  
"Eski defterlere dönmek."



Genel Yayın Yönetmeni  
Semih Gümüş

Yayın Koordinatörü  
Tuğba Eriş

Teknik ve İdari Koordinatör  
Emre Altınok

Yazışleri  
Dilek Emir

Katkıda Bulunanlar  
Burcu Aktaş, Şavkar Altınel,  
Songül Arslan, Z. Heyzen Ateş, Ömer  
Ayhan, Aydın Çetinbostanoğlu, Turgut  
Çeviker, Mehmet Dinç, Deniz Korkut,  
Albert Sabanoğlu, Derviş  
Şentekin, Faruk Ulay, Emine Yılmaz

Grafik Uygulama  
Emre Altınok

Logo Tasarımı  
Mehmet Ulusel

Reklam ve Halkla İlişkiler  
info@notoskitap.com

Abonelik  
info@notoskitap.com  
Posta çeki hesap no: 5287565  
Garanti Bank. hesap no: 068-6612006  
TR75 0006 2000 0680 0006 61 20 06  
EUR: Garanti B. hes. no: 068-9085378  
TR39 0006 2000 0680 0009 0853 78  
USD: Garanti B. hes. no: 068-9090073  
TR53 0006 2000 0680 0009 0900 73

Yayıncı  
Notos Kitap Yayınevi

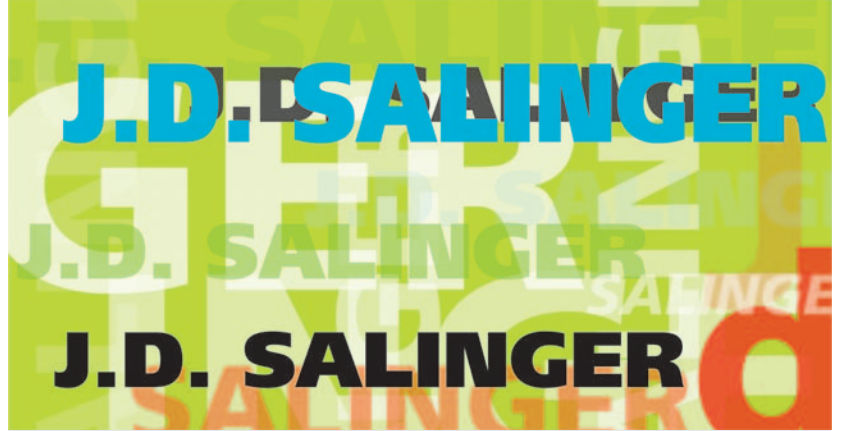
Sahibi ve Yaz İşleri Sorumlusu  
Semih Gümüş

Yönetim Yeri  
İnönü Caddesi, Emektar Sokak, 18/1  
Gümüşsuyu, Beyoğlu  
34427 İstanbul  
Tel: 0212 243 49 07  
Faks: 0212 252 38 05  
e-posta: editor@notoskitap.com  
KKTC fiyatı: 10 TL

Yayın Türü  
Yerel, Süreli Yayın

Baskı ve Cilt  
Gezegen Basım, Yeşilce Mahallesi,  
Ulubaş Caddesi, No: 54  
Seyrantepe İstanbul  
0212 325 71 25

Dağıtım  
DPP, 0212 622 22 22



**16** Mistik bir alanda ilerleyen, hem içine kapanan hem de dünyevi olandan çekilmeye kararlı bir yazar, 1960'ların, 70 ve 80'lerin gençlerini nasıl konuşturabilir.

### 3 AGANTA

Llosa, Tenten ve ırkçılık, Gandhi,  
Picasso ve *The Actor...*

## ÖYKÜ

### 50 Dorothy Richardson

Konuk

### 54 Özcan Karabulut

Cin Ziyaretleri

### 64 A. Adnan Azar

Bir Akılın Kalkışma Temrinleri

### 76 Fahrettin Demir

Tipiyle Gelen

### 79 Rıza Kıraç

Annemin Bahçesi

### 83 Ethem Baran

Kızılık Dalı

### 87 Kemal Gündüzalp

Jassel Hayyen Adlı Yeryüzlü

### 92 Onur Caymaz

Sonuna Kadar Saklanacak

### 95 Yalçın Tosun

Beyaz Sabun

### 98 Türker Ayyıldız

Otuz Sekiz Oda ve Birtakım Soykalar

## YAZI

### 102 Enis Batur

Mektuba Ağıt

### 108 Tuncay Birkan

Dickens: İmajın Ötesi

### 116 Burcu Alkan

Ted Hughes'un Şiirlerinde Doğa  
İmgelemi

### 120 Hale Şirin

Batılılaşma Günlerinde Aşk

## GÜNÜN KONUSU

### 16 J.D. SALINGER

Gizleri Suskusunda Bir Yazar

Cem Aktaş, John Updike, Faruk Du-  
man, Dipti R. Pattanaik, Ufuk Karakurt,  
Deniz Korkut, Hande Öğüt, Deniz  
Gündoğan, Paul Levine

## SÖYLEŞİ

### 66 Ömer Madra

"Tabiat Ana'nın haklarına saygı!"

### 104 Ali Teoman

"Eski defterlere dönmek"

### 126 MİNE SÖĞÜT'ÜN SEÇTİKLERİ

### 132 KİTAPLIK

Ali Yıldız, Behçet Çelik, Yalçın Tosun,  
Banu Yıldırım Genç

# ÖMER MADRA

"GELECEK KUŞAKLARI ADAM GİBİ BİR  
DÜNYADA YAŞATMAK"

# “Tabiat Ana’nın haklarına saygı.”

Ömer Madra adı neleri getiriyor aklımıza: Bağımsız radyoculuk. Ekolojik sorunlara kararlı çözümler üretmek. Doğa ile insanın uyumu. Tabiat Ana’nın haklarını çiğneyen kontrolsüz kapitalizmin ve emperyal savaşların önüne dikilmek. Özgürce tartışmak. Evrensel adalet ve doğruluk. Doğru dürüst demokrasi. Sivil direniş...

ÜMİT KURT - OĞUZ ALYANAK  
Fotoğraflar AYDIN ÇETİNBOSTANOĞLU

**Türkiye’de sizden duyduğumuz bir kavram ile başlayalım: “yeni tip dünya vatandaşları”. Dünya vatandaşı terimini biliyoruz – milletlerin farklı olduğu görüşü üstünden çizilen jeopolitik sınırlara karşı çıkan, “sınırlar-ötesi” bireyler. Vatanını bir ülkenin sınırları üstünden düşünmektense dünyanın sınırları üstünden tanımlayan vatandaşlar. Peki yeni tip dünya vatandaşları hangi sınırları aşıyor ve neyi amaçlıyor?**

Milliyetçilik, görece olarak bakıldığında, insanlık tarihi için de çok “yeni” bir bakış açısı. Başlangıcını en erken 18. yüzyıl sonlarına doğru tarihleyebiliriz olsa olsa. Ama, milli ya da ulusal bakış, yani coğrafi olarak belli sınırlar içindeki toplumsal yaşantı biçiminin belirleyici olması anlayışı, çeşitli sebeplere bağlı olarak günümüzde anormal büyüklükte ağırlık kazanmış durumda. Hatta, neredeyse, ezelden ebede en önemli –hatta tek– bakışmış, yegâne hakikatmış gibi algılanıyor. Bir çeşit kültürel hegemonyadan söz edilebilir. Oysa, kesinlikle geçerli olmayan bir bakış bu. Hele küreselleşmenin günümüzde kazandığı muazzam boyut düşünülünce, gülünç

bile kaçıyor diyebiliriz. Tek bir örnek verecek olursak: Yeryüzünün gelmiş geçmiş en büyük varoluşsal krizi olan iklim değişikliği konusunda hangi ulusal çözümden söz edebilirsiniz? Tabiat Ana’nın var olma hakkını savunup koruyabilmek için yapabileceğimiz tek şey, yeryüzünün dört bir yanını kapsayan, yani tam anlamıyla küresel olan yeni bir iklim adaleti hareketi yaratmaktan geçiyor... Kozmopolit bakış, yani “dünya vatandaşlığı” kavramı, mesela kadim Yunan’da belirgin olarak görülüyor tabii, ama bunu, aslında ondan binlerce yıl öncesinde yerlilerin yeryüzü, yani doğa ile olan ilişkilerinde hüküm süren değerler bütününde de net olarak görmek mümkün. Doğa ile ahenk içinde yaşamak, Tabiat Ana’nın haklarına saygı göstermek, bu hakları ve çiğneyenleri adaletin önüne çıkarmak, yeryüzünü mahva sürükleyen kontrolsüz kapitalizmin aşırı kâr hırsının ve emperyal savaşlarının önüne dikilmek, dünyanın her tarafında insanların bu konular üzerinde görüşlerini özgürce ortaya koyup tartışacakları mekanizmaları yaratmak şart. İşte “yeni” dünya vatandaşlarının gündeminin başında bunlar olmalı bence. Bir de şu var: Çağın önde gelen düşünürle-

## Ömer Madra

1945 yılında İstanbul'da doğdu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdikten sonra (1968), aynı fakültenin Uluslararası Hukuk kürsüsünde 13 yıl süreyle öğretim üyeliği yaptı. 1982 yılında üniversitedeki görevinden istifa etti. Çeşitli dergi ve gazetelerde çalıştı. 1994 yılından itibaren radyoculuk yapıyor. 13 Kasım 1995 tarihinde yayın hayatına atılan Açık Radyo'nun (94.9) kurucuları arasında yer aldı; halen de bu radyonun yayın yönetmeni. Kitapları: *Romanımla Sana Bir Ses...* (1991, roman, Remzi Kitabevi), *Rüzgâra Karşı* (1996, deneme, YKY)

rinden Chomsky gibi düşünüyorum ben de. Evrensel adalet ve doğruluk kavramları vardır. Doğruluk ve adalet ilkelerini savunmak, kuvvet ve ayrıcalığın aleyhinde yer almak anlamına gelir. Güç-kuvvet ve ayrıcalık peşinde koşmak da daima doğruluk ve adaletten kayıp verme anlamına gelir. Dolayısıyla, kendimizi yüceltmeye, tarihteki şiddet ve baskı eylemlerindeki suç ortaklığımızı gözardı etmeye yarayan çoğu ulusalcı mitosları, basmakalıp söylemleri “yeni” dünya vatandaşları olarak kesinlikle sorgulamak ve göçertmek zorundayız diye düşünüyorum – hele entelektüeller açısından büsbütün geçerli bu. **Çevre konusunu farklı bir platforma taşıyarak Türkiye’de öncü rol oynadınız. Radyo aracılığıyla daha geniş bir kitleye ulaştınız ve çevre sorunlarını “dinlenebilir” kıldınız. Medyada ne yazık ki bu duyarlılığı yaratabilecek programlara çok sık rastlanmıyor. Bu konuya önem verdiğini belirten yayın organları bile, tehdit hissedilebilir olmadıkça, örneğin Ankaralılar susuz bir yaz geçirmedikçe ya da İstanbul’da su kesintilerinin başlayacağına yönelik sinyaller verilmedikçe harekete geçmiyor. Medyayı bir kenara bırakalım, çünkü yayın politikalarını belirleyici öğelerden biri ve belki de en kuvvetlisi enerji firmaları. Peki toplumun geneline etkili bir biçimde ulaşabilecek öteki mekanizmalar nasıl işliyor? Örneğin edebiyat dünyasında çevre konusunu irdeleyen, belki de hikâyelerinin içine katarak okurlarına sunan ya da müzik piyasasında şarkılarıyla çevre yıkımını dile getiren atılımlar olduğunu söyleyebilir miyiz? Varsa birkaç örnek alabilir miyiz?** Çağın önde gelen iklim bilimcilerinden Hansen, şirketlerin lobilerinin siyasete akıttıkları paranın, günümüzde hem dünyanın hem de demokrasinin akıbeti açısından en büyük sorunu oluşturduğunu söylüyor ki bence yerden göğe hakkı var. Demokrasi dediğimiz şeyin doğru dürüst işlemesi için kamuoyunun dürüst bir şekilde aydınlatılması şart. Ama özel çıkarların günümüzde olağanüstü ağırlık kazanması ve demokrasilerde olmayacak oranda ağırlık kazanması yüzünden iyi aydınlatılan, bilgilendirilen ve enforme edilen bir kamuoyundan söz etmek artık çok zor, hatta imkânsız... Medyanın içinde bulunduğu korkunç durum ve kriz hakkında fazla bir şey söylemeye gerek yok. Pek çok temel işlevini yitirmiş, insanları bilgilendirme fonksiyonunu büyük ölçüde “eğlendirme”ye

bırakmış bir kurum. Üniversiteler de bilgilendirilmiş ve sorgulayıcı vatandaşlar yetiştirme fonksiyonunu büyük ölçüde bir yana bırakıp, güçlü ve zengin elit için çalışacak elemanlar yetiştirmeye vermiş halde kendini. Ne var ki, olup bitenler, yani gidişat hakkında iyi bilgilendirilmemiş bir kamuoyu olmaksızın, yalnız demokrasi değil, tüm insanlık ve yeryüzündeki bütün türler de büyük tehlikede. Yani, demokrasi, sadece ulaşılması istenen büyük bir değerler bütünü olarak değil, aynı zamanda var olmayı sürdürmek için de vazgeçilmez önem taşıyor. Ne var ki, demokratik yoldan seçilmiş politikacılar ve yöneticiler de her yerde, iklim, yoksulluk gibi can alıcı temel sorunlara çözüm bulmak üzere stratejik yaklaşımlar arayıp bulma fonksiyonlarını, güçlü şirketlerin özel çıkarları doğrultusunda hareket etmeye, duraksamaya, hatta çözümleri geri bıraktırmaya bırakmış halde görünüyor. Dolayısıyla, iş başa düşüyor. Adalette eşitlik gibi ilkeler peşinde koşmak, sivil itaatsizlik de dahil olmak üzere güçlü bir aktivizme ihtiyaç var. Birinci soruda olduğu gibi cevap: Vatandaş aktivistlere şiddetle ihtiyaç var: Sivil direniş, en iyi umudumuz olabilir. Edebiyat, sanat ve kültür alanındaki durumu iyi takip edebildiğimi söyleyemem maalesef. Ama, örneğin Cormac McCarthy'nin, filmi de çevrilen (film görmedim ama) *The Road* (Yol) adlı romanı, sisteme ağır bir uyarı niteliğinde müthiş bir roman (dystopia). Ayrıca, şirketlerin hem aşırı tüketim hırsı yüzünden tüm doğal kaynakları tüketip başka dünyaları zapta gittiklerini, o kaynaklar için yeryüzünde de tam bir soykırımı gerçekleştiren Batı medeniyetini yerden yere vuran antimilitarist, anti-emperyalist allegori ve bilimkurgu filmi *Avatar*'ı söylemeliyiz. (ABD’de sistem savunucularının, bilim adamı ve gericilerin bu filme ağır eleştiriler getirmeleri de dikkate değer.) Sinema demişken, Semih Kaplanoğlu'nun, başrolüne yeryüzünün en güçlü oyuncusunu, yani Tabiat Ana'yı çıkararak *Bal* filminden de bahsetmeden olmaz. Yüzyıllardır doğa ile iç içe, ahenk içinde yaşamış yerel insanların değerlerini fazla gecikmeden yeniden kendimize mal etmenin mutlak bir zorunluluk olduğunu olanca sadeliği içinde lirik bir dille vurguluyor. Bunun yanı sıra, filmde inanılmaz güzellikte manzaralarını seyrettiğimiz bu doğa harikası bölgelerde sayısız hidroelektrik santral (HES) kurulsun

diye, neredeyse *Avatar*'daki mitolojik ağaçları hatırlatan kadim dev ağaçların hızla katledilip yol kenarına bırakılmakta olduğunu da yönetmenin kendisinden öğreniyoruz. **Küçük ama bağımsız bir radyo olarak çıktı karşımıza Açık Radyo. Bir avuç "Leninist suç ortağı" dost ve gönüllüyle birlikte. Kimdir bu "Leninist suç ortakları"? Öte yandan biliyoruz ki Açık Radyo, Türkiye'de radyoculuk anlayışını değiştirdi ve radyoculuğun da politik bir duruşa ve tavır alışa tekabül ettiğini bizlere gösterdi. Nedir Açık Radyo'nun manifestosu ve 'misyonu'?** Bu laf, zaman zaman yaptığımız bir şakadan kaynaklanıyor. "Leninist örgütlenme modeline uygun şekilde kurduk Açık Radyo'yu" diye bir şaka. Yani bundan on altı yıl kadar önce, "Şu şu programları olacak, demokratik bir radyo olsun ister misiniz?" diye sorduk dostlarımıza ve çevremizde bize yakın olduğunu hissettiğimiz insanlara. Bu yapıda bir radyoya ihtiyaç olduğunu safiyetle söyleyen insanlara da, o zaman biraz para verip ortak olun, dedik. Hayır, diyemedi çoğu ve böylece, böylesine acayip ve hayalci bir girişimin "suç ortakları" haline gelmiş oldular. Bu yayın anlayışıyla en fazla altı ay ayakta kalır diye düşünenlerin sayısı az değildi. Ama, işte o gün bugündür, böyle bir "suç ortaklığı" halinde yayınına devam ediyor Açık Radyo... Amacını, nasıl yürüdüğünü, nelerle boğuştuğunu vb. en iyi anlatacak metinlerden biri, bu yıl yedincisini tamamladığımız Dinleyici Desteği özel yayınının son gününde Hasan Cemal'in *Milliyet* gazetesindeki köşesine konuk olduğumuz yazı. Oradan alıntılırsak: "Aslında, oldukça karanlık bir dönemden geçiyoruz: İklim, ekonomi, siyaset ve kültür... Hayatımızın ana çerçevesini belirleyen bu alanlarda büyük çalkantılar yaşanıyor. Biraz kocaman laflarla söylersek, insanlığın alacakaranlık kuşağındaki huzursuz yolculuğu alabildiğine sürüyor. Devre dışı kalan akıl, kol gezen korku ve hızlanan kargaşa... Siyaset bilimci Wallerstein'in deyişiyle: 'Günlük hayatımızın nesnesi olarak kaos.' Neyse ki, kendimizi kurtarabilecek, psikolojik inkarcılığın, umutsuzluğun ya da yalancı iyimserliğin ötesine geçebilecek zamanımız var hâlâ, biraz. Yangın yerine dönmüş bu dünyanın ortalık yerinde birtakım sıradan insanlar, onların oluşturduğu çekirdek gruplar, küçük ama dirençli kuruluşlar boy atıyor. Dizginlerinden boşanmış şirketlere, onların boyundu-



**Politikacılar ve yöneticiler iklim ve yoksulluk gibi temel sorunları çözmek yerine güçlü şirketlerin çıkarları doğrultusunda hareket ediyor.**

ruğundaki medya ile siyasetçilere boyun eğmeyi reddeden kararlı kadınlarla erkekler var. Gazeteci Johann Hari'nin deyişiyle, 'sendelemeyen, aksine, dünya kötüleştikçe onu düzeltmek için daha fazla uğraşma gereğinin farkına varmış' insanlar... Açık Radyo, bu grupçuklardan biri. Cinnetin eşiğindeki bir âlemi anlamak ve anlamlandırmak gibi zorlu bir işe kalkışıyor nicedir. Olup bitenleri sakın ve duru bir tonla –kimi zaman müziklerle, dolaylı yoldan– anlatmaya çalışıyor. Yazar [ve programcı] dostumuz Halil Turhanlı'nın geçen gün dediği gibi: Elitist olmadan, med-yokraziye de sapmadan yapıyor bunu. ... Demokrasiyi korumak ve yaşatmak, gelecek kuşakları adam gibi bir dünyada yaşatmak, bizim omuzlarımıza yıkılan bir görev. Üçrunda mücadele verdiğimiz politikaların anlaşılmasına, bunun neden hayatlarımızın en acil kavgası olduğunun anlatılmasına azıcık katkıda bulunmak için bu mütevazı radyo istasyonu var işte elimizde. Dünyamızı anlamlı bir şekilde yorumlamak için elimizdeki ender kaynaklardan biri... Radyocu Wes Nisker,

Dinleyici-  
miz Nilüfer  
Tapan'ın şu  
sözleri de du-  
rumu bizden  
daha büyük  
bir ustalık-  
la özetliyor  
bence: "Açık  
Radyo artık  
'dinleyici-  
merkezli  
radyo' oldu."



"Haberleri beğenmiyorsan, çık kendi haberini yap!" demiş. Öyle yapmaya çalışıyoruz işte iyi-kötü. ... Yaşamı anlamlı kılan bu çabamızdan vazgeçmiyoruz." Son olarak, şair Adrienne Rich'den şu alıntıyla bitirmiştik yazıyı: "Yeryüzünde öylesine çok şey harab edildi ki, ben kaderimi, hiçbir olağanüstü gücü olmayan ama inatla ve sapkınca her dönemde tekrar tekrar dünyayı yeniden kuranlarla paylaşmayı seçtim." ("Dünyayı Her Gün Yeniden Kuranlara Selam!" *Milliyet*, 28 Mart 2010) Duruş ve tavrımız konusunda ise en iyisi sözü bir dinleyicimize bırakmak: Yine destek projemiz çerçevesinde konuştuğumuz olan çok eski bir dinleyici dostumuz (ve aynı zamanda bir dönem programcımız) Nur Deriş, canlı yayında şöyle konuştu: "Türkiye'de bir konuda tavır almak, ille bir taraf olmak olarak anlaşılıyor; bunu yurtdışından gelince çok çarpıcı bir şekilde fark ediyorsunuz. Bir şeyin partizanı olmadan bir tavır alabilmek, çok yadırganıyor bu ülkede. İşte Açık Radyo tam da bunu yapıyor. Tavır alıyor, ilkel tavır alıyor ve şu tarafta ya da bu tarafta görünmekten çekinmeden bunu yapıyor..." (Dinlemek için: [http://www.archive.org/download/dinleyici.destek.projesi.ozel.yayini.kolaj\\_4/KOLAJ\\_4.mp3](http://www.archive.org/download/dinleyici.destek.projesi.ozel.yayini.kolaj_4/KOLAJ_4.mp3))

Yine aynı günlerde özel destek yayınında dinleyicimiz Nilüfer Tapan'ın şu sözleri de durumu bizim adımıza, ama itiraf etmeliyim ki, bizden daha büyük bir ustalıklarla özetliyor

bence: "Açık Radyo artık 'dinleyici-merkezli radyo' oldu." Doğrusunu isterseniz, bizim için bundan daha büyük iltifat olmaz... **Buzulları da erittik en sonunda. Dünya giderek ısınıyor. Galiba artık gün gelecek küresel ısınma ve iklim krizi hepimizi çevre aktivisti olmaya zorunlu kılacak. Bu bağlamda nasıl bir yerde olduğumuzu düşünüyorsunuz? Bugün dünyanın en önemli ve en saygın bilim insanlarının, çağın en büyük facialarından biri olarak nitelediği Britanya'daki yeni kömür yakıtlı, yeni kömür santralleri ile bizleri geri dönülemez, durdurulamaz olan o korkunç noktaya getiriyor. Hem Amerika'da ve hem de Britanya'da, devasa kömür santralleri kurmak gibi bir plan var. Zaten küresel ısınmadan birinci derecede sorumlu olan iki büyük ülke de onlar. Endüstri devrimini yaratmış oldukları için objektif bir sorumlulukları da var kuşkusuz. Bu devrimi tersine çevirecek bir karşı devrim öngörebiliyor musunuz? Zamanımızın kültür dünyası buna izin verebilir mi? Bugün gelinen noktada tüm bu kirliliğin yüzde 99'unun endüstriden, uçaktan, çimentodan, otomobilden, ticaretten geldiğine yani insan kaynaklı olduğuna emin olunmasına rağmen ABD hâlâ bu çevre kirliliğini önlemek için bir adım atmıyor. Kyoto'yu imzalamıyor. Sanırım bir şeyler yapmak için fazla zamanımız kalmadı. Zira dünyamız 10 yıl içinde geri döndürülemez bir noktaya gelebilir. Bu noktada Açık Radyo'ya düşen görev nedir? Aslında değindiğimiz çevre konusu,**



“Dünyanın temel fiziki dengesini değiştirdik...”

suyu daha tutumlu kullanmak, ağaç kesmek ya da termik santraller inşa etmemekten çok daha fazlasını ve belki de derinini içeriyor. Konunun kaynağı teorik ve felsefi bir tabanda ortaya çıkıyor ve en belirgin tezahürünü Marksizmde buluyor. İnsanın doğayla ilişkisi, sömürüyü içeren bir ilişki ve beraberinde sadece doğanın bize sunduğu kaynakların yitilmesini değil, insanın yıkımını da getiriyor. Şunu savunursak fazla mı karamsarlığa kaçmış oluruz: Çevre konusundaki duyarsızlığımızın arkasındaki asıl neden, konunun çerçevesini belirleyen felsefi tartışmaları bilmemek ve bu tartışmalarla ilgilenmemekte yatıyor. Okumayan, bilgiye dayalı tartışmalara katılmayan ve eleştirel düşünmeyen bireylerin çevre konusunda bilinçli olmalarını bekleyebilir miyiz? Artık inkârı mümkün olmayan bir durum var ortada. Suların ve sellerin götürdüğü, daha önce hiç görülmemiş bir biçimde hızla eriyen, âniden kuruyan, keskince asitlenen, harıl harıl yanan bir dünyanın içindeyiz. Yazar ve aktivist Bill McKibben’in söylediği doğru, kesin ve net: Üzerinde yaşadığımız gezegen, içine doğduğumuz zamankinden çok farklı, hem de temelden farklı özellikler gösteriyor. Geleceğe ilişkin bir tehlikeden söz etmiyoruz ar-

**Suların ve sellerin götürdüğü, daha önce hiç görülmemiş bir biçimde hızla eriyen, âniden kuruyan, keskince asitlenen, harıl harıl yanan bir dünyanın içindeyiz.**

tık. Krizin ta içindeyiz. Kriz şimdi ve burada! İlk Dünya Günü'nün kutlandığı 1970 yılına, yani kırk yıl öncesine göre atmosferde yüzde 5 kadar daha fazla su buharı var. Gezegenin en temel parametrelerinden birinde muazzam bir değişme anlamına geliyor bu. Rio'da, İstanbul'da, Samsun'da, Mumbai'de vb. gördüğümüz o öldürücü seller, heyelanlar bu yüzden... Okyanuslar da artık yüzde 30 daha fazla asitlenmiş durumda. Mercan kayalıklarının, balıkların ve deniz canlılarının hızla ölmekte olması da bu yüzden. NASA'nın son ölçümlerine göre dünyanın gelmiş geçmiş en sıcak Ocak, Şubat ve Mart ayları bu yıl yaşanmış. Yani, 2010 yılı, kayıtlara geçmiş en sıcak yıl olacak! Kuşların belki bir buçuk milyar yıldır sürdürdüğü göç davranışlarını değiştirmeleri de bu ısınma yüzünden olmalı. Dünyanın temel fiziki dengesini değiştirdik yani, bir daha geri döndürülmez şekilde hem de... Bu trendi geri çevirmek artık olanaksız. Sadece durumun tam bir felakete dönüşmesini engellemek için uğraşmalı, bunun için örgütlenmeliyiz. İki düzeyde birden yapmalıyız bunu. Birincisi: Hükümetler düzeyinde, ulusal düzeyde, küresel düzeyde mücadele gerekiyor. Karbon fiyatlarının, atmosfere verdiği

**Sınırlı kaynakları olan bir dünyada büyümenin, ekonomik kalkınmanın tüm sorunları çözeceği yolundaki yanlış görüşü bir yana bırakıp, daha küçük ve dayanıklı, dirençli topluluklar halinde yaşamının yollarını araştırmakta fayda var. Örneğin, yerinden yönetim (desantralizasyon), fazla büyük olmayan –ve dolayısıyla toptan çökmesi daha zor olan–, daha istikrarlı ve sağlam yiyecek ve enerji sistemleri kurmaya bakmak vb. lazım.**

tahribatı yansıtacak ölçekte yükseltilmesi, böylelikle de ekonominin fosil yakıt yerine yenilenebilir enerji kaynaklarına yöneltilmesi için uğraşmak gerekiyor. Yani tabandan bastırarak hükümeti ve meclisleri sıkıştırmak... İkincisi, bireysel ve yerel düzeyde: Koşulları epey zorlaşmış, sertleşmiş olan bu gezegende ayakta kalmayı becerebilmek için yeni alışkanlıklar, yeni davranış kalıpları geliştirmemiz de şart gibi görünüyor. Yani, sınırlı kaynakları olan bir dünyada büyümenin, ekonomik kalkınmanın tüm sorunları çözeceği yolundaki yanlış görüşü bir yana bırakıp, daha küçük ve dayanıklı, dirençli topluluklar halinde yaşamının yollarını araştırmakta fayda var. Örneğin, yerinden yönetim (desantralizasyon), fazla büyük olmayan –ve dolayısıyla toptan çökmesi daha zor olan–, daha istikrarlı ve sağlam yiyecek ve enerji sistemleri kurmaya bakmak vb. lazım. Küçük ve yaygın topluluklar, komşuluklar, internet üzerinden “komşuluklar” gibi dayanıklı sistemlere yönelmeliyiz. Nisan sonlarında Bolivya'nın Cochabamba şehri yakınlarında Tabiat Ana Zirvesi yapıldı. Latin Amerikalı yazar Eduardo Galeano'nun deyişiyle bu, “dünya siyasalarını yönlendirmeyen, ama bu politikaların eza ve cefasını çeken dünya halklarının, taleplerini topluca dile getirmelerine giden yolun ilk evresi” idi. Zengin ve güçlü ülkeler geçen yıl sonunda Kopenhag'da yoksul ülkelerin gözünün içine bakmış, ardından da küresel ısınma konusunda bir çözüm için onlara ihtiyaç duymadıklarını, meseleyi kapalı kapılar ardında kendi aralarında çözeceklerini bildirmişlerdi. İşte şimdi Bolivya'da buna karşı ilk adım atıldı. Dört büyük fikir geliştirildi: 1) Ekosistem-

leri mahvolmaktan kurtarabilmek için Tabiat Ana'nın Hakları Bildirgesi imzalanması; 2) Bu hakları ve uluslararası anlaşmaları çiğneyenleri yargılayacak bir İklim Adaleti Mahkemesi kurulması; 3) Yoksul ülkelere, oluşmasında en az katkıda buldukları bu İklim Borcu krizine karşı çeşitli biçimlerde Tazminat ödenmesi; 4) Bu meseleler üzerinde dünya halklarının görüşlerini ortaya koyacakları bir mekanizma yaratılması: İklim Değişikliği Referandumu. Uruguaylı yazar Galeano, Tabiat Ana Zirvesini şu cümleyle kutlayarak bitiriyordu: “Sağırılar da şunu dinleyebilseydi keşke: İnsan hakları ile Doğa'nın hakları, aynı haysiyetliliğin iki ayrı adından başka bir şey değildir.” Açık Radyo'nun yayın politikalarının ana çerçevesini belirlemek üzere bundan on altı yıl önce kaleme alınmış Manifesto'da biz, “Radyo ne işe yarar?” diye soruyor, ve şöyle cevaplıyorduk bu soruyu: “Zihin Tiyatrosu'nu kurmaya. Zeki, duyarlı ve nazik insanları bir araya getirmeye. Yüz bin kişilik sürekli bir parti yapmaya. Olabilecek en direkt teması kurmaya. ‘Sağırılara Program’ yapmaya. Belli bir fikri ve kültürel yapısı olan insanların bir arada olacağı bir ‘platform’ sağlamaya. Bu insanları demokratik, özgür ve kaliteli bir ‘mecra’ çevresinde bir araya getirmeye. ‘Sağduyu’ya dayanan bir odaklaşmaya. Kısacası, nefes alıp veremeye. ‘Temiz hava’ solumaya...” Ve, sonra da ekliyorduk: “Haysiyetli işler yapmak lazım.” Evet, Açık Radyo'nun yayınlarından Galeano da, Bolivya'da toplanan bütün diğer insanlar da şikâyetçi olmazdı sanırım. Evet, sivil direniş, sanırım, Hansen'in deyişiyle “en iyi umudumuz” olarak kalıyor. **N**